

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ, ЇХ ВРАХУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ШКОЛИ

Надійною основою успішної організації навчально-виховного процесу є врахування психологічних особливостей і закономірностей розвитку учнів. Особливо це стосується шестирічних першокласників, оскільки цей вік з психологічної точки зору є критичним. Психологами встановлено, що шестирічний вік є перехідним періодом між дошкільям і молодшим шкільним віком.

З приходом до школи змінюється провідна діяльність шестирічного школяра: тепер праця, гра, творчість підпорядковані навчанню. У цей період відбуваються зміни, які означають завершення дошкільнього етапу, і з'являється здатність розуміння загальних принципів, зв'язків і закономірностей наукового знання.

Деякі з психологічних особливостей маленьких учнів сприяють організації навчального процесу в першому класі, а інші – ускладнюють її. Залежно від характеру впливу цих особливостей на процес засвоєння першокласниками навчального змісту і норм шкільного життя їх можна розподілити на дві групи.

До першої групи належать психологічні особливості шестирічних першокласників, на які педагог може спиратись під час організації навчального процесу. Шестирічний учень ініціативний, намагається відшукати межі для «можна» та «не можна» в поведінці. Для першокласника дуже важливо побачити результати власного зростання як школяра. Маленький школяр прагне все пояснити, прокоментувати, показати, йому подобається запитувати і дізнаватися нове.

У другій групі перелічені психологічні особливості шестирічних першокласників, які ускладнюють процес засвоєння ними нового предметного змісту і прийняття норм шкільного життя. Шестирічний учень не може прийняти та засвоїти всі норми шкільної поведінки, часто порушує межі норм. У першокласника знання норм поведінки і оцінка себе відповідно до цих норм часто не збігаються. Маленький школяр прагне в усьому бути першим, але не може при цьому адекватно оцінити свої уміння. Він часто відчуває труднощі у взаємодії з однолітками. Емоційно важко сприймає власні невдачі, але виявляє ініціативу в критиці однолітків.

Психологи (Л. Венгер, Я. Коломінський, О. Кононко, С. Ладивір, В. Мухіна) у своїх працях розкривають характерні психологічні особливості дітей шестирічного віку. Коротко проаналізуємо їх.

У шестирічок переважає мимовільна увага, хоча вони можуть і довільно регулювати свою поведінку, зосереджувати увагу на тому, що їх приваблює. Специфіка уваги дозволяє продуктивно виконувати певну роботу лише протягом 10–15 хвилин.

Шестирічний вік – час інтенсивного розвитку пам'яті. У дітей

домінує мимовільна пам'ять, внаслідок чого запам'ятовується не те, що потрібно, а те, що цікаве; переважає прагнення вивчати нове передусім у наочно-образному та наочно-дієвому аспектах тощо. Першокласники мають певний досвід довільного запам'ятовування і відтворення, набутий у життєвих ситуаціях та іграх. Але володіти своєю пам'яттю, підпорядковувати мнемічні процеси свідомо поставленій меті діти починають лише в навчальній діяльності [1].

У шестирічних дітей зберігаються притаманні дошкільному віку особливості мислення. Вони можуть розв'язувати завдання, застосовуючи всі форми мислення, однак домінуючими у цьому віці є наочно-образне мислення, а при зустрічі з труднощами активізується наочно-дієве мислення. Ця форма мислення є важливим резервом для засвоєння знань дітьми [4].

Дітям шестирічного віку не вистачає сили волі. Мотиви «хочу» і «потрібно» вступають у суперечність. Пізнавальні мотиви в цьому віці ситуативні та нестійкі: під час навчальних занять вони з'являються й підтримуються лише завдяки зусиллям педагогів. Оцінка навчальної роботи сприймається як оцінка особистості, тому негативні оцінки спричиняють тривожність, стан дискомфорту, апатії.

За даними С. Максименка, поведінка у дитини-шестирічки ще нестійка, залежить від її емоційного стану, що істотно ускладнює взаємини з однолітками та вчителем. Мета досягається набагато успішніше за ігрової мотивації та оцінки поведінки однолітками (у випадку командної гри). Формування волі істотно пов'язане з вихованням мотиву досягнення мети. У дітей цього віку достатньо розвинене мовлення. Для них характерна пізнавальна активність. Працездатність у шестирічок є невисокою, вони швидко стомлюються, тому для них необхідно створити особливий режим праці і відпочинку, використовувати індивідуальний підхід, постійний медичний нагляд. Особливо негативно впливають на працездатність шестирічок шум і галас.

Усе це потрібно враховувати під час організації навчального процесу дітей шестирічного віку. Навчальні заняття із шестирічними дітьми вимагають ігрових методів, «дошкільного» режиму тощо, а жорсткі умови формалізованої системи шкільного навчання є абсолютно недопустимими.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. С. Развитие психических функций / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1960. – 214 с.
2. Головань Н. О. Вікові особливості дітей шестирічного віку та їх діагностика / Н. О. Головань // Навчання і виховання шестирічних першокласників. – К. : Освіта, 1990. – С. 59–67.
3. Мухина В. С. Шестилетний ребенок в школе / В. С. Мухина. – М. : Просвещение, 1986. – 268 с.
4. Обухова Л. Ф. Детская психология: теория, факты, проблемы / Л. Ф. Обухова. – М. : Академия, 1996. – 387 с.